

ประเกทของวรรณคดีไทย

การแบ่งประเกทวรรณคดี

ในสมัยก่อนที่เราจะได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีตะวันตก เรายาจะแบ่งวรรณกรรมไทยออกเป็นประเกทใหญ่ ๆ ๒ ประเกทโดยถือลักษณะการแต่งเป็นสำคัญ คือ

๑. ประเกทที่แต่งเป็นร้อยแก้ว ความเรียง คือ วรรณกรรมประเกทที่ไม่มีลักษณะบังคับในการแต่งตามแบบแผนที่บัญญัติไว้ อนได้แก่การกำหนดจำนวนคำ กำหนดตัวผู้ กำหนดเสียงเอกโทน กำหนดเสียงหนักเบา หรือรวมเรียกกลุ่มลักษณะเหล่านี้ว่า การกำหนดคดี กล่าวอย่างของวรรณกรรมประเกทร้อยแก้วได้แก่ พระราชพงศาวดารฉบับทั้ง ๆ นิทาน เช่น นิทานชาดก นิทานอิหร่านราชธรรม เรื่องแปลอ่านเพื่อความบันเทิงฯ เช่น เรื่องแปลจากพงศาวดารจีน มอง เป็นทัน

๒. ประเกทที่แต่งเป็นร้อยกรอง คือวรรณกรรมประเกทที่มีลักษณะบังคับในการแต่ง หรือมีการกำหนดคดี

(บทประพันธ์ประเกทนี้ แก่เเคนเรียกันเป็นหลายอย่าง เรียกว่า “กoton” บ้าง เช่นในลิทพะลย กล่าวว่า “เกตากลอน” แต่แต่งเป็นโคลงและร่าย เรียกว่า “กາພຍ” แต่แต่งเป็นร่ายยา เช่น กາພຍมหาชาติ เรียกว่า “ฉบົງ” แต่แต่งเป็นร่ายและโคลง เช่น ลືດຍวนพ່າຍ ຈິນມັກເຮັດວຽກ ฯລະລະ ในสมัยที่ขอมผลແປດກ พິບຸດສົງຄຣາມ เป็นนายกຮູມນກຮັງ ຮູມນາຄສນໃຈໃນເຮືອງວັນຊຣມຄ້ານຕ່າງໆ ມາກ ຮວມທັງຄັນวรรณคดีให้ยกหนังสือวรรณคดีสารเผยแพร่ความรู้ความคิด และส่งเสริมการแต่งหนังสือ ให้มีการใช้คำว่า ຮ້ອຍแก้ว และ ຮ້ອຍกรอง ແພວ່ຫດຍ້ານໃນระยะเวลานີ້ ໂຄຍືພວມໝາຍທານນີ້ທີ່ກ່າວມາເລັ້ວຂັ້ນທັນ ຈຶ່ງນຳກໍາໃຊ້ເຮັດວຽກประเกಥ้องวรรณกรรมว່າ ຮ້ອຍแก้ว ແລະຮ້ອຍกรอง ແພວ່ຫັນ

บางท่านที่ยังนิยมเรียกว่า “ก้าพย์กลอน” หมายถึงคำประพันธ์ชนิดสูงเที่ยบ Poetry ส่วนร้อย-
กรองนั้น เป็นชั้นรองลงมาเที่ยบภาษาอังกฤษเท่ากับคำว่า Verse)*

บทประพันธ์ประเทรอัยกรอง อาจแยกเป็นประเภทอยู่ ให้ออกกันได้

ก. แบ่งตามลักษณะการแต่ง เป็นก้าพย์ กตตอน โคลง ฉันท์ ร่าย และ
กานท์ (ทุกความหมายของคำว่า กานท์ ใน สารานุกรม เล่ม ๑) ยังมีชนิดของก้าพย์ กตตอน
โคลง ฉันท์ เช่น ก้าพย์ยานี กดอนกลบบทกับเก็บค่อยหอย โคลงสีสุภาพ เป็นทัน

และยังมีการแต่งรวมการประพันธ์ เช่น นิยมแต่งโคลงกับร่าย ให้มีสัมผัสต่อ
เนื่องกันเรียงบทไป เรียกว่า ลิลิก และนิยมเขียนก้าพย์รวมกับฉันท์

ข. แบ่งตามวัตถุประสงค์ในการใช้ เช่น

๑. เพลงยาว ใช้เป็นบทฝากรัก หรือบทแสดงความในใจของผู้แต่ง

๒. เล่าเรื่อง, เล่าเรื่อง เช่นบทเสภา นิทานค่ำกลอน บทศุภคุณเดลิมพระเกี้ยรัก

๓. แสดงความรักความอาลัย หรือครั้ครวญ ในนามจากคนรักไปไกด์ คือนบท

นิรภัย

๔. บทใช้ในการแต่งและการแสดงเล่น เช่นบทละครรำ บทพาอย์โขน บทพาอย์
หนังใหญ่ บทละครร้อง ฯลฯ

๕. บทร้อง เช่น บทมโนธี เพลงท่อง ๆ

๖. บทสำคัญ บทใหม่ (ประนามบท)

๗. บทสอน เช่น สุภาษิตสอนหนูนิ่ง โคลงราชสวัสดิ์

๘. บทแสดงความคิด และทัศนะต่าง ๆ เช่น บทดอกสัจจ์รำพึงในป่าช้า
โคลงโลกนิติ

๙. บทวิชาการ ดำเนินการแต่งร้อยกรอง แบบเรียน เพื่อให้จำจ่าย เช่น ก้าพย์
พระไชยสุริยา ไวยพนิชารณ์ (ภาคอ่านประกอบ)

๑๐. บทที่ใช้ในพิธีกรรมท่อง ๆ เช่น ฉันท์คุณภูสังเวกต่องช้าง โองการแข่นน้ำ
ร่ายทำชวัญนาค

๗๗

* (คำบรรยายภาษาไทยชนิดสูง ของชุมนุมภาษาไทย ศรีสุสกฯ หน้า ๙๔)

หัวข้อแบบนี้

ก. ร้อยกรองเชิงศิลป์ ก็อทิกหรือร้อยกรองที่แสดงอารมณ์และทัณฑ์ที่ลึกซึ้ง
ด้วยภาษาไทยเรา

ง. ร้อยกรองที่เป็นเชิงคำสอน หรือวิชาการ เช่น โคลงโภกนิพ ฉันท์
กล่อมช้าง (คำบรรยาย ภาษาไทยชั้นสูง ชุมนุมภาษาไทยของกรุสปา หน้า ๓๔)

ประเภท ก. และ ง. น้อาจเหลือมลักษณะอยู่ในฉบับเกี่ยวกันก็ได้และจะให้กล่าว
ถึงก่อไป

งานของร้อยกรอง

บทร้อยกรองที่ยกย่องกันว่าไทย ย่อมประกอบด้วยคุณสมบัติหลายประการซึ่ง
ก่อให้มันเกิดความงามชั้นสะเทือนใจของค์ประกอบที่สร้างความไพเราะงดงามให้แก่ร้อยกรอง
อันได้แก่

๑. คำที่เลือกสรรไว้ คำในบทร้อยกรองโดยทั่วไปมักจะไม่ใช้คำๆ ที่ พื้น ๆ
แท้เป็นคำที่มีความหมายคึกซึ้งสะเทือนอารมณ์ หรือสูงส่ง มีสั่ง คำว่ารูปและเสียงเป็นพิเศษ
ขึ้นไป เช่น คำเรียกหญิงที่รัก เยาวมาลัย-คงกิมเมื่อ่อน (แรกเย็น) สมร-ผู้ร่วมกาย แก้ว
กันอก แก้วกันทน-ดวงแก้วกู้ใจคู่กาย ชวัญอ่อน กรรมสงวน กรรมสาวก (เป็น endearing
words - คำแสดงความรักในความหมาย) โคลกสัลย์-เจ็บคั้งกรแหง ไพรระหง-น้ำประกอบ
ด้วยกันไม้สูง ตรนกร-หากมดลูกกร คำเรียกพระนามพระโพธิสัตว์ พระกาฬา มีความ
หมายถึงความยิ่งใหญ่และสูงส่ง

๒. เสียงเสนาะ เสียงเสนาะเป็นคุณสมบัติสำคัญที่จะทำให้ร้อยกรองนั้นๆ งาม
ในความรู้สึกของผู้อ่าน เสียงเสนาะนี้ให้คำว่า

๒.๐ สัมผัส (Rhyme) ก็อสัมผัสต้องของให้แก่สัมผัสนังกับ เรียกว่า สัมผัสนอก
สัมผัสนไม่นังกับ เรียกว่า สัมผัสนใน สัมผัสนัง ๒ ประเภทนี้ อาจ สัมผัสนอกนร ก็อ ใช้ยกษร
เดียวกัน หรือ สัมผัสระ ใช้สระเสียงเดียวกัน

คำว่าบ่ำง เบญจวรรณเห็นอนันท์เข้าเพื่อ ได้เห็นเจ้าต้องใจถูกทั้งหัว
นกกระแลและลับพืชบั้นควรญ แต่ความทราบส่วนตนลับทาง
เข้า-เพื่อ เป็นสัมผัสใน สัมผัสสระ
เพื่อ-เข้า เป็นสัมผัสลงอก
แล-ตับ เป็นสัมผัสใน สัมผัสอักษร

เสียงสัมผัสเหล่านี้ ทำให้เกิดเสียงคต้องของ เป็นเสียงคนกรี

๒.๒ ลีลาจังหวะ (บางที่เรียกว่าจังหวะลีลา Rhythm)

คำว่า ลีลา หมายถึงการใช้่องraryaoอย่างคงกัน

จังหวะ ก็จะจะจะหรือช่วงที่ซ้ำกันอย่างมีอัตราสม่ำเสมอ เช่น กลิ่นแล่นเข้ากระทนบ
ผึ้งเป็นระยะๆ เป็นลีลาจังหวะของธรรมชาติ

ลีลาจังหวะในวรรณกรรมร้อยกรองคือ ช่วงซ้ำที่มีผลในด้านเสียงและจังหวะ อาจ
มีเสียงอ่อนแน่น หรือคึกคัก กระชั้นกระชากระชาก กระแทกกระทัน (เหมือนคลื่นแรง หรือ
ย่อหนึ่นเป็นละลอกน้อยๆ ค่อยๆ ไปหลอกล่อเข้าหาฝ่าย) เนื้อร้องถอนใจท้องการแสดงอารมณ์
รุนแรง ลีลาจังหวะท้องเร่งเร้า-ทำให้เกิดเสียงของร้อยกรองสองคต้องกับเนื้อร้องถอนนั้น
ขอให้ลองย่างนาบทโกรธท่อไปปืน

เอօ อุเม່ນະນິ້ນຂໍ້ງກະໄຮ ຖຸຫາສສຖລະຂະນີໃຈນ ກົມາເບື້ນ
ສຶກທີ່ຍັງມີອີງແລະນິ້ນກີ່ຍັງມີເຫັນ ຈະນີ້ຍະຈະມາກຈະຍາກຈະເຫັນ ປະກວາກໃກ
ອວກຄລາຕະແກຕະແດລະເຫັນພຽງໃຈ ຂໍາກຫຍັ້ນນິກັນອະໄໄ ກົມົນກູ

จะสังเกตเห็นลีลาจังหวะอันเกิดจากเสียงหนักเบา มีลักษณะกระชั้นกระชากระສນ
อารมณ์โกรธ หรือ กลอนที่มีลีลาจังหวะอ่อนโยนลงมุนลงมา ประโโนกกล่อมใจให้เกิดนิ่งศั้น
อย่างรู้ว่ารักสักเท่าที่ หนกາມາຈະຫຼູຈູນໜຸກວັກໄກ
ເຫັນອຸ່ນໃນความว่างกว้างและໄກລ ທີ່ອໜ້ວໃຈສອງຄວງຫ່ວງຫາກັນ
หลับຫາເຄີດທີ່ຮັກເຫຼືອພັກພ່ອນ ພົ່ງເພັດກລອນທີ່ກຳລົມອນອນຫວັງ

ใจจะจับรับไว้ในอ่านรรช
ไอ้กอกอ่อี้กอกโโคกจากพัน
โโคกคำนีกหนานวานลคณสัญชา

ต่างแพรพันผูกใจห่ำให้นอน
เมี่ยกน้ำฝนป่นทรายปลายเกรสร
นกชั้นเหลืองอ่อนฉะร่อนลง
(คำหาด เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์)

เสียงของร้อยการของอันเกิดจากสัมผัส แต่ถ้าจังหวะเป็นบ้ำๆ ย้ำๆ ก็จะทำให้สะเทือนอารมณ์ และบังเกิดความรู้สึกไปทางเนื้อเรื่องอย่างลึกซึ้งประทับใจ อันนักเปรียบได้กับเสียงคนกรีดร้องเป็นภูมิหลัง (background) ในภาพยนตร์ซึ่งทำให้รู้สึกที่นึงเก็นสะคุ้งกลัว ก็จะกระซิบ อยู่บนหัวเราะและดึง เกิดความตื่นเต้น หรือเกร็งหันหอง

๒.๑ การเลียนเสียงธรรมชาติ (Onomatopoeia) สร้างประสิทธิภาพแห่งเสียง (sound effect) ที่น่าผู้อ่านให้เข้าถึงหรือใกล้ชิดกับการพัฒนาตามบทร้อยการของถ้ากิ่วสอกใส่เสียงธรรมชาติเอาไว้ได้อย่างเหมาะสม นั่นก็คือเป็นเครื่องทำให้เกิดจินตนาการได้ยิ่งขึ้น ก้าวย่างที่เห็นได้ชัดที่สุด คือเนื้อเพลงเขมรໄทรายค

บรรยายความตามให้เส็จยาตรา – ยังไทรไยกประพาสนาสนท
ไม่ได้หลายพันธุ์คละชั้นปะปน ก็ขายขลเลขะโงกเบ็นไกรกธาร
น้ำพุพุ่งชาน ไหลงนาฉ่าฉาน เห็นตรงการ มันไหลงอกໂຄນ
ຈອກໂຄນ มันไหลงອកຈອก ຈອກຈອก ໂຄຣໂຄນ

ถ้าดองทักษรร้อยจากโครงขอเสีย หรือในท่อนสอง ทักษรเสียงนกยุงทอง มันร้อง กะโคง์โคง์ ออ ก จะเสียบรรยายภาพและขาดจินตนาการอันใกล้ชิดกับธรรมชาติความภาพบรรยาย ไว้นั้นไปทันที

ตุนกรรู่ เป็นกวัลผู้หนึ่งที่นิยมใช้เสียงตามธรรมชาติ ในบทร้อยการของช่องทนเดมอย เช่น เสียงมุติก “กิกกิก” ร้อง เตียงปี “ต้อยทะริกติกตี เจ้าพีเอ่ย อะละເລຍເວ່ວອນໄປ นອນໄຫນ” ตัวอย่างข้างต้นเหล่านี้จะแสดงให้เห็นได้ว่าการเลียนเสียงธรรมชาติให้ผลให้รู้สึกใกล้ชิดกับความจริงอย่างยิ่ง

๒.๔ การเล่นคำ เป็นกลิ่นที่ให้ความไฟแรงค้านเสียงอักษรหนึ่ง การซ้ำคำช้าความ เส้นอักษร เหล่านี้ล้วนช่วยให้เกิดเสียงเสนาะและให้ความรู้สึกในก้านความหมาย อีกด้วย

"ครั้งนี้เสียรักก็ได้รู้ เสียชู้ได้เชิงที่เจาลง" (ภาษาคำกลอน) การเล่นคำช่วยหังค้านเสียงและค้านความหมายให้ไฟแรงประดับใจยิ่งนัก

กรณีเข้ากันเข้า	ข้อบ่ำเพ็ญความช่วย
ถูกไม้บ่ัหันจาย	จำจายราษฎร์ยืน
เมื่นไคคืนมาค่า	อยู่อุรหล่าต่อกลางคืน
เต็นกูน์ให้หัน	มาตรฐานเพื่อ้อนให้ (มหาชาติกำลัง)

บทร้อยกรองตอนนี้มีการเล่นคำพ้องเสียง แท่ความหมายแตกต่างกัน ได้อย่างเบนยด

๓. ความหมายอันໄพเราะกินໃຈ

ความหมายอันໄพเราะกินໃຈของบทร้อยกรอง เป็นอ่านอาจหรือพลังสำคัญของบทร้อยกรองนั้น ๆ เพราะเป็นสิ่งสร้างสรรค์ค้านอารมณ์หลายประการ เช่น

- การแนะนำพินิจให้ແຕ່ເຫັນ ແລະຮູສີກ່ຽວມັກວິຊີນການກັນນັ້ນ
- การชັງວຸນໃຫສັງເກດແລະຫືນຮົມແນໃສ່ເລື້ອກໆ ນ້ອຍໆ ໃນຫົວິກ
- การចັງວຸນໃຫເກີດກວາມຄົກ (idea) ທ່າງໆ ອັນເກີຍວັນຍົມຫຼາຍຫຼາຍປະກາດ
- การສ້າງອາຮົມປະປະເມືອກອ່ອນ ແລະບັນເທິງໃຈອັນຈັກເບື້ນຜົດທ່ອນ
ເນື່ອງດຶງຮັນຍິນ ແລະຄວາມກະຮັນກຳໄຟໃສລປະ ພາ

ความหมายอันໄพเราะຂອງบทร้อยกรอง อาจເກີດໄດ້ຄ້າຍກລົງທຶນທ່າງໆ ໃນການແຕ່ງ
ຂອງກວ້າ ເປັນກັນວ່າ

๓.๑ การใช้คำที่ມีเสียง ແລະความหมายທີ່ໄພເຮົາເປັນພິເຕະຍ (ກັງກຳລ່າວແລ້ວໃນ
ຫ້າງກັນ ຂັ້ນຄຳທີ່ເລືອກສຽງໄຮ້)

๑.๒ การใช้กีวิหาร คือการใช้รูปซึ่งในการแต่งให้มี รส ของถ้อยคำลึกซึ้ง ประทับใจ นุ่งเอาความรู้สึกต้านอารมณ์เป็นสำคัญกว่าข้อเท็จจริง อันได้แก่

ก. ภาพพจน์ (Figure of Speech) ภาพพจน์นั้น แตกต่างกับภาพ (ซึ่งมักใช้ สับสนกันเสมอ) ภาพพจน์นั้นจะต้องใช้ไวหารในกล่าว ให้ความเข้าใจโดยไวหารนั้น ๆ มิใช่เป็นการบอกเล่าอย่างตรงไปตรงมา

(๑) การอุปมาอุปไมย คือการกล่าวเปรียบโดยตรงหรือโดยอ้อม ให้เห็น แล้วรู้สึกเข้าใจนกว่าคำอธิบายทางธรรมชาติ

ตัวอย่าง	ความหมายยัง และกิจกรรมกล่าวให้ ในเชิงลับคือการพะเพย	ทรงสองไทยบรรยาย
	เดือนธันวาคมแม่น้ำ คลอรานไขรดูเดือน	น้ำใสสะอาด พิธุร์ (สมุทรเจดีย์ กำลังทัน)
		ผิวได้เห็นหน้า ดูแล (ลิตตี้พระลอด)

(๒) การใช้สัญลักษณ์ คือการเอาสิ่งที่เป็นรูปธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งแทนสิ่งที่ เป็นนามธรรม ทำให้เกิดความเข้าใจได้กว้างขวางลึกซึ้ง โดยไม่ต้องใช้คำอธิบายเลยก็เข้าใจ ได้ เช่น

ชุนແພນຮັງເກີຍຄວາມໄໝບຣຸຫົ່ວ໌ຂອງນາງພິມ ເພຣະນີຊູ້ໜ້າງມາຮ່ວມຄຣອງຮັກນັງ ອູ້ໄກສີຄນາງເນື້ອໄຕກໍໃຫ້ຮູ້ສີ “ເໜືອນກິນໜ້າເຫັນປິລິງຖຸກສິ່ງໄປ” (ເສກາຫຼັງຫຼັງໜັນແພນ) ທີ່ອໜັນແພນນີ້ວິການນາງພິມທີ່ຍົມນີ້ນກວດຢາຫຼັງໜ້າວ່າ

“ແຮກເຊື່ອວ່າເນື້ອທັນທຶນແກ້ ກາລວງວ່າພະສິ້ນໄປປິລິງໃຈ	ນາແປປັນຫລອຍຫຼຸງໄປເສີຍໄດ້ ຕ້ວຍນີໄດ້ດູ້ຫອງອນແຕ່ກ່ອນນາ”
“ດັ່ງກໍາລັງນັ້ງກໍາສຳແຕງຖຸກຫຼື ລົງເລັ່ນນ້ຳກໍາຕົ້ງອິ່ງສູ່ຫາ	ໃຫ້ນີ້ຄົນດູກລາງທະເລແລະເວົາ ສະຫັ້ນກະທັ້ນຫຼັງປິລາອັນທັນອນ”

คำว่า ปลิง พลอยหุ่ง และหงส์ เป็นสัตว์แทน ความรักกิจ สำหรับ
ค่าและความสูงศักดิ์เป็นศัวร์ย่าง

(๓) การกล่าวเกินจริงหรือผิดความจริง กว้าง吟ใช้มาก หงส์ในบทพารณนา บท
นarrative และการเปรียบเทียบ ซึ่งจะนำเอาความจริงมาจับไม่ได้ จะเป็นการเสียสรรษาก็
ไม่ทันที ตัวอย่างเช่น

เห็นจากจากแยกกัน	แกะระกำ
คนตัวระกำกรรมจำ	จากช้ำ

กันจาก เป็นพิชน้ำเงิน ส่วนระกำเป็นพิชนนง มักนำมากล่าวไว้กับกัน อย่าง
ผิดความจริงเสมอ ในการกล่าวถึง การจาก และความระกำใจ
พารณนาความงามเลิกลั้นของภารยาว่า

อ้าใจนแม่แบบบาง	บัวมาศ ภูเบย
ควรแผ่แผ่นทองหุ้น	ห่อไว้หวังส่วน
(นางพนรินทร์)	

(๔) กล่าวสรุปน้อยกว่าความจริง เช่นทัวอย่าง
ในมหาเวสสันดรชาดก เมื่อนางพราหมณีแห่งบ้านทุนวิญญาณามีที่ค่าเพราะไม่รู้จัก
ประพฤติกันเป็นภารยาที่คืออย่างนางอมิคตา ก็พาภันมาร่วมหัวชูบชินกันแล้วเรื่องสุกันพัง เนื้อ
ความท่อนนั้นมีว่า

ข้างเรามันเป็นกระนั้น ข้างท่านมันเป็นกระนี้ หรือว่าข้างมันยังคิดลงบนอยู่' แต่
อ้ายข้างกุญแจเป็นกระนั้น

คำ “กระนั้น” “กระนี้” ให้ความหมายเป็นที่เข้าใจ ถึงเหตุการณ์ที่มีคำอธิบาย
กว้างขวางกว่าคำที่แทนมาก

๙. การพารณนาและการบรรยายที่เข้มแข็งชัดเจน จนสามารถนึกตาม เห็นภาพ
เข้าใจ ด้วยคำและข้อความอย่างเข้มแข็งถึงศักดิ์

(๕) การพารณนาที่ทำให้เห็นภาพอย่างทรงไปกว้างมาก เช่น ชุนแผนชุมนางแก้ว
กิริยา เมื่อทดลองเข้าห้องน้ำ

เจ้าร่างน้อยนอนนิ่งบนเตียงท่า
ก้าวลงบนอ่อนละไม

คนทำงานแฉล้มแอ่นใจ
รออยไว้เรียบรับระดับคี

บทรอม-ซมนก-ชมนไม้ลาเหลานี้ส่วนแสงคงภาพให้เห็นชักเขนตามที่พรมนา
(๒) การพรมนาอย่างท้องที่ความ จังจะเข้าใจความหมายชักเขน เช่น ก่อว่าง
ระค่านลันไค ว่า

นุ่งการเกงเบ็มหล่องกรณ์

ท้องที่ความว่าการเกงเข็มหลังนั้นเป็นอย่างไร (ปะ ชุน ช้าแล้วช้าแล้วจนเข็มหลัง
กะเข็บไม่ทราบว่าอันไหนเป็นอันไหน) จึงจะเห็นภาพนั้นได้

นายนรินทร์ฯ ชุมภารายว่า งามนัก จนไม่รู้ว่าจะฝ่ากนางไว้ที่ไก่จะพันยันกราย

ใจมควรจักฝากฟ้า

ฤาดิน ตีดู

เกรงเทพไห้ธรัพนทร์

ลองกล้า

ฝากลมเลื่อนใจบิน

บนเด่า นะแม่

ลุนจะขายขักข้า

หอกเม้อเรียมสงวน

(๓) การบรรยายให้เห็นนาฏการ คือ ความเคลื่อนไหวไปตามบทบาททั้งค้าน
อารมณ์และภายในภาพ เช่น ในการพยั่นงองโดย พรมนาหันหน้างบุญญาที่เปล่งเนียนนางสีกาวย
ลอนหัวมา จึงโกรธทศกัณฐ์ กวัยความเข้าใจผิดคิดว่าเป็นผู้มีนางศีรา อาการเคราโศกอาลัย
ถึงนางก็กลับกลายเป็นความโกรธอย่างรุนแรง

เกิดฤาจะรื่อร้น

ตรลนวิ่งเข้าชิงแคน

พ่นเดี้ยให้บันแสน

ให้เสียรชาคลองคาดดัน

แท้แล้วก็หักพระทัยได้

พระดา咯เตื้อคแล้วคันได้

เกรงเทพไหจะดิน

แล้วกลับหวานบืนบวนพระทัยกวยความรักความเสียกายต่อไป

ใจนหนอพระยุพิน

บุพาร์จะคืนบืน

อาการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในความความรู้สึกและการณ์ของพาร์แรมจะนี้ เรียกว่า มีนาฎการ (action) การบรรยายเนื้อความท่อนนี้จึงเรียกให้ว่าเห็นนาฎการ เกลื่อนไหว

บทบาทและอารมณ์เปลี่ยนแปลงไปเป็นระยะ ๆ และเห็นภาพได้อย่างชัดเจน

(๔) การบรรยายหรือพูดนาทีทำให้เห็นได้ด้วย ความรู้สึกความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงธรรมชาติกรรมชาติจิตใจของมนุษย์ ที่เรียกว่าทำให้เกิดความหมาย (insight) เช่น โกลงในโลกนิทิ กล่าวเปรียบเทียบทองคำ และคนที่รู้จักภูมิปัญญาในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ว่า

นพคุณไส้เบ้าสูบ	แปลนที่
ก้อนเหล็กรุนแรง	ใบมีดวาย
นรีจันทร์ชุด	สักหมาด
เจ็บแต่ห่านเหียบด้วย	กลานน้อยหัวดำ

หรือคำบรรยายความคิดของนางพิม เมื่อถูกชุณแห่นลักษณะเข้ามาในปอยู่คั้วักกัน กลางบ้าน คำรำพึงในใจของนางถึงสภาพที่จะท่องนองกลางคินกินกลางทราย ระหว่างที่เห็นอยู่ กับชุณแห่นในบ้านนี้ คือความคิดที่สมมูลน่วงอกลางผู้หญิงที่คังการอยู่กับคู่ครองในฐานะแม่ บ้านแม่เรือนอย่างมีหลักฐานมั่นคง เรียกได้ว่ากล่าวอย่างหยังหยังลีกลงไปในหัวใจของผู้หญิงทุก คนที่ต้องการมีห้องความมั่นคงและความรักในการมีคู่ครอง นิใช้มีแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง อาย่าง สภาพที่นางพิมเป็นอยู่ในเวลานั้น

ค. ถ้อยคำโถกอบในเชิงการเห็นแบบ เกี้ยว ปลอบ ทักพ้อ อย่างคมคมและแสดง ความและปฏิภาณ

เช่น กุมภกัต្រ์โถกอบกับพิเกก เมื่อพิเกกมาเกลี้ยกลต่องให้เลิกรบกับพาร์แรม เสียงแล้วจะได้สมบทเมืองลงกา (ชื่อพาร์แรมเคยสัญญาจะให้พิเกกเอง) ว่า

ลงกากบืนสองเนื้องหรือ	ให้น้องแล้วจะร้อมากให้พี
ลงไก่แต่เมืองอ้ายอัปบรี'	กูนี้ได้เชือพี'

ชื่นแผนกตัวพ้องพิมพ์ย่อไปเป็นการขยายชื่อ

“เจ้าลืมอนข่อนพุ่มกระทุ่มตໍา
พี่เคี้ยวหมากเจ้าอยากพี่ยังคาย”
เด็ดใบบอนข้อน้ำที่ไร่ผ้าขาว
แขนข้ายกอดแล้วเพราะหนุนนอน

สารของท้าวภูเรปันมีเปลี่ยนอิเหนา ให้รับจากจากเมืองหมันหยา (เมื่ออิเหนาไป
อยู่กับบันนังจินกะหาร) ไปช่วยท้าวภูเรหานบึงกันไม่ให้ท้าวภูเรหานบึงซิงเสานางบุษนาไปได้

“กรังหนึ่งให้เสียเวลา
กรงนั่งเร่งคิดดูจนัก
แม้นนิยกพลใจรีบปั่นปวย
อย่าดูหงส์เบล้อคคี”
อายข้าหาอาณาจักร
จะข้าให้เสียศักดิ์ก์ตามที่
ถึงเรามัวรีก็อย่าดูดี
แต่วันนี้ขาดกันจนวันตาย”

บทเกี้ยว ท้าวชัยเสน่เกี้ยววนางมทนา นางมทนากล่าวว่าผู้ชายหล่ายลั่น ย่อ
เชือยก ชัยเสน่ตอบว่า

ผู้ลั่นพี่จะมีหลาย
แสดงรัก ณ โฉมฉ่าย
ประการด้อຍປະສູງສູງ
น่องจีดเสน่ห่า
พระจันทร์แจ่ม ณ เวหน

ก็ทุกคลื่นจะรุ่นกล่าว
และทุกคลื่นจะเปรยปราย
พระจีว่าจะรักยีด
สนดให้ลະต่อหน้า

บทครั่วราญ มีคำอวย่างมาก แสดงว่ากว่าไทยตนคดในด้านการพรมนา
บรรยายตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นอย่างยิ่ง

๔. การกล่าวซ้ำ (repetition) ได้ผลเป็น ๒ ประการ กือ ได้ผลในการเด่นคำ
ให้มีเสียงไพเราะ และยังได้ผลในด้านการเน้น หรือซ้ำ ความนั้นให้ชัดเจนกระหนกยิ่ง
ขึ้นเป็นการสร้างเอกภาพเน้นความนั้น เช่น พระมหารีทุลขอติกกิจไปอยู่กับพระเวสสันดรที่

บ้าหิมพานท์ ทรงบรรยายถึงความสวยงามสนุกสนานรื่นรมย์ของบ้ำ ช้า ๆ ถึง ๔ ครั้ง ว่าบ้ำ นั้นคงงาม น่าอยู่อย่างไรบ้าง เมื่อการเน้นสภาพอันงามแต่ความสุขในบ้านนั้น

หรือในมหาเวสสันดรชาดก กอนพระมัตติรืออกถามหา ๖ ทุمار กล่าวว่าคำว่าสุค สุคถายนัยน์หาก็ไม่ถูกไปเล็บแล้ว สุคโสกแล้วก็ไม่จะซับทราบพังสำเนียง สุคสุรเสียงที่แม่จะรำเริงพิไรร้อง สุคผีเท้าที่แม่จะเยื้องย่องยกย่างลงเหยียบคิน ก็สุคสั้นสุคบัญญาสุคหายาสุคกันสุคกิก

เน้นความสั้นหวังที่จะกิจกาม ความหมายอันไฟแรงเกิดแท่กว่าไฟหรา ก็มีกัวอย่าง กังก่าล่าวมาแล้วข้างทันนี้

๑. ความงามของร้อยกรองในแง่ความคิด (idea) และทักษะทำง ๆ ที่ผู้แต่ง สื่อสารมาอย่างผู้อ่าน

ร้อยกรองอันไฟแรงนั้น มีเป็นอันมากที่แสดงความคิดอันแขนงคาย แบลกใหม่ หรือแสดงภูมิบัญญาอย่างโดยย่างหนึ่ง (ร้อยกรองในบั้นจุนนั้นมักเน้นความคิดอย่างใดอย่างหนึ่งมากกว่าเน้นรูปแบบ) เช่น

โคลงโลกนิค กล่าวถึงลักษณะของคนไว้ว่า

“ก้านบัวบอกลึกดิน	ขาดช้า
Narayath ส่อสันดาล	ชาติเชื้อ”

“กตุณละกง” ของสำรอง สิกขิแพทัย กล่าวเป็นทำนองว่า “ตัวโผล่ไม่กั้ง แสงคงเดง และเปรียบว่า

“เหมือนใบราษท่านว่าหมาบังนี้
ใช่หน้าที่เจ้าของต้องเห่าเอง”

“ເພດໜາງນາ” ຂອງ ປັນຖາຍ ວົນປະຈາ

ຂ້າວຮະນັນເອັນລົ້ວເບື້ນທີວເຫິຍ
ແວ່ວເພດເກີຍວະເປີລື່ມນຳນອນອັນເນື້ນຮ້ອງຄາ
“ໄອ້ນ່ອກທີ່ຢ່ວງທອນນ້ອງພໍເຊົ່ມ
ໄປເດີຕອຍເລັກເຫັນດຳເລັກຍໍ່າຫຼັງ
ນາດູກວິນເສີຍຕອກນັ້ນຍື່ຍເສີຍນ້ຳຕາ
ນໍ້າຍກາຣເກີຍວ່າຂ້າວກລ້າ—ຫານາຍທຸນ”

2. ກວາມນາມຂອງຮ້ອອກຮອງໃນກ້ານກາຣເສັອນເນື້ອເວັ້ງກະຮັບເຂັ້ມຂັ້ນ ອັນຈັກກຳໄດ້

(ລ) ກ້ວຍກາຣກໍານັນຄົດຈະ ຈຳກັດຄໍາຕາມຄັກໝາຍກະກາເຕັ່ງ ເພຣະລະນັ້ນກວົງ
ທັງເລືອກກຳທີ່ມີກວາມໝາຍຊັກເຈັນ

ເຊັ່ນ ໂຄດງຂອງນາຍນິວິທົງທີ່ວ່າ

ເອື່ອງກ່ອກເກອກອ້າງ	ອວຄອນກໍ່ ອຣເອບ
ເມຣຸບນຸ່ມທຽບດິນດອງ	ເລຂແຫ້ນ
ອາກາສຈັກຈາກພອງ	ຈາກີກ ພອດາ
ໄຈນແມ່່ໜ້າຄົກພໍາແບ້ນ	ອຍຸ່ວ້ອນຄຸງເຫັນ

ດ້າວອດເປັນກາຍາກວາມເວີ້ງກັຈະຍາວແຕ່ທັງອົນຍາກວັງຂວາງ ແກ່ກາຍາກວິນ
ໜຶ່ນຈານດຶງອາຮົມຜູ້ອ່ານກ້ວຍຮສຂອງກຳທີ່ມີກວາມໝາຍເຂັ້ມຂັ້ນ

(ໆ) ກ້ວຍກາຣເຂົ້າມກ້ວຍກວາມຮູ້ສຶກສະເກີນໄຈ (emotion) ແລະຮັກໝາກວາມ
ສະເກີນໄຈນີ້ໄວ້ໃນຮູ່ປະອົງດຳປະພັນນີ້

ເຫຼຸດລ 2 ປະກາຣ ທຳໃໝ່ຜູ້ເຮົາກ້ອຍກາຣອງວ່າ “ຄຳທີ່ສື່ສົ່ງ
ເໜາະສົມທີ່ສຸດ ໃນຮູ່ປະບົບທີ່ສຸດ” ເປັນກາຣເຂົ້າມຈາກຫ຾ໄຈ-ໄປສູ່ຫ຾ໄຈ ໙ັ້ນເວື່ອງ

ที่นำมาแต่งนั้นไม่สำคัญเท่ากับ วิธีเสนอ (Presentation) ให้เข้มข้นประทับใจ ด้วยแรงสั่นสะเทือนใจ การถอดคำประพันธ์จึงทำได้ยาก

ในบุญชุนจุดของงานของร้อยกรองยังความสำคัญของความคิด ความรู้สึก ความสะเทือนใจที่ผู้แต่งมีเจตนา “ต่อสาร” มากผู้อ่านประการหนึ่ง และยิ่งเสนอ หรือวิธีถ่ายทอด ความคิด ความรู้สึก หรือทัศนะทั่วๆ นั้นอีกประการหนึ่ง แต่ในอีกภาคก่อนรับอิทธิพลของตะวันตกนั้น เรามักเน้นเนื้อร่อง กวีโวหาร เสียงและลีลาจังหวะมากกว่า (เรื่องนี้จะได้กล่าวละเอียดต่อไปข้างหน้า)

๒. ความงามของร้อยกรองในก้านการสร้างบรรยายกาศ บรรยายกาศคือพื้นอารมณ์ เป็นความรู้สึกในลักษณะสรุปของผู้อ่านว่าเป็นไปในทำนองใด คือความรู้สึกของ ชุมชน แจ่มใส เปิดกว้าง หรือเกรว่าสร้อย หงันผู้แต่งมิได้กล่าวอย่างมาก แต่จะให้ความรู้สึกต่างๆ นั้น คือการสร้างอารมณ์แผลด้อมใจผู้อ่านให้กระหึ่มก้าวขยับแข็ง

โดย ๑๗ คำ ของญี่ปุ่นที่เรียกว่า hokku กล่าวถึงทุนไส้ก้าวที่ยืนอยู่เดียวภายท่ามกลางลมหนาวย่างวัวเหวอวังวังวัว

หุ่นไก่กาญจนอยู่ โอดดีเดียว
เก่าผุ วันเหว่ และไม่มีประโยชน์กับโครงการอีกต่อไป
การตัวสุดท้ายก็บินไปเลียนนาแล้ว

ขอให้ลองสังเกตแทนว่ารู้สึกอย่างไร เมื่ออ่าน hokku บทนี้ ความรู้สึกนั้นคือบรรยายกาศให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้อ่านเป็นลักษณะสำคัญประกอนอยู่ด้วยเสมอ

วรรณคดีประเกกร้อยแก้ว

การเขียนทำนองร้อยแก้วของไทยแท้เกิมมา ไม่มุ่งหมายให้เป็นเรื่องอ่านเพื่อความบันเทิงก้านอารมณ์โดยตรง จึงใช้ลักษณะการแต่งแบบร้อยแก้วในการบันทึกเรื่องราว หรือเป็นหลักฐานสำหรับบันทึกเมือง เช่น ใช้ในการแต่งพงศาวดาร กฎหมาย ประภากลางๆ ของทางการ นิทานซึ่งจงใจให้เป็นเรื่องสอนคติธรรมไปด้วย หรือหนังสือศาสนาน

วรรณคดีร้อยแก้วที่มีเจตนาให้อ่านเพื่อความบันเทิงใจ และบำรุงศิริบัญญาด้านการสังคมเริ่มนี้ขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนท้าย สมัยพระพุทธยอดฟ้า โปรดเกล้าฯ ให้แปลเรื่องสามก๊ก ใช้ชื่อ แห่งพงศาวดารน้อย เรื่องราวดาราชชั้น ความผิดชอบในวรรณกรรมประเกธร้อยแก้วก็ได้เริ่มนี้ขึ้น และเจริญขึ้นตามลำดับเวลา จนถึงปัจจุบันนี้มีวรรณกรรมประเกธร้อยแก้วมากกว่าร้อยกรอง และอาจแยกได้เป็นประเกธใหญ่ ๆ ประเกธ คือ

๑. สารคดี (Non-fiction)

๒. บันเทิงคดี (Fiction)

๑. สารคดี คือเรื่องที่มีเนื้อหาสาระที่เป็นความจริงในอันที่จะให้ความรู้ ความคิด หรือทฤษฎี และหลักการตามที่เป็นจริง แม้บางเรื่องอาจให้ความบันเทิงไปด้วย (แต่ถือว่าเป็นความบันเทิงค้างญี่ปุ่นบัญญา) ซึ่งมีผู้แยกเป็นสารบันเทิง (แต่มักจะประสบความยุ่งยากในการแบ่ง จึงนิยมกันเป็นสากลว่าแบ่งเป็น ๒ ประเกธใหญ่อย่างข้างทัน)

อาจแยกประเกธย่อยของสารคดีลงไปได้ดังต่อไปนี้

๑.๑ บทความในหนังสือพิมพ์ เช่นบทบรรณาธิการ หรือบทความที่ให้ความรู้ ความคิด ความหลักฐานที่เป็นจริง

๑.๒ สารคดี วิชาการ ตามสาขาวิชาต่าง ๆ ซึ่งไม่ลึกลับ เป็นตำรับ ตำรา แต่เป็นฉบับอ่านประกอบ เพื่อความรู้เพิ่มเติม เช่น พม่าเสียงเมือง ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

๑.๓ ห้องเรียน กล่าวถึงการไปยังที่ต่างๆ ให้ความรู้และข้อคิดเกี่ยวกับถิ่น เหล่านั้น (เที่ยวอเมริกาให้ ม.ล.ปืน, ปลัดเปล่งเที่ยวรอบโลก)

๑.๔ นิวนิวยอร์ก มีทั้งชีวประวัติและอัธยาศัยประวัติ และชีวประวัติบุคคลสำคัญ ที่แปลนจากภาษาต่างประเทศคั้ย

๑.๕ ความทรงจำ จดหมายเหตุ บันทึก

จดหมายเหตุ นักเขียนเรื่องราชกรณ์ หรือกิ่งราชกรณ์

- ความทรงจำ มักเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล
- บันทึก (memoir) เอกชนบันทึกเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับคนหนึ่งมาก เช่นชีวิตรัฐบุรุษ ประวัติศาสตร์ หรือระยะเวลาสำคัญ เช่น memoir ของประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา

๑.๖ อนุทิน (diary) การจดบันทึกประจำวัน—แท้ไม่จำเป็นทุกวันก็ได้ กล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นตามความคิดของผู้บันทึก

๑.๗ จกหมาย จกหมายให้ก่อนเข้าวิชาการ ให้ความรู้เรื่องทั่ว ๆ หลักสูตร เช่น สารสนเทศฯ

๑.๘ คคธรรม เช่น หนังสือแนวสอนขาวรยา สนมในใจ ของ พ.อ.ปืนมุกันต์

๑.๙ บทวิจารณ์ทั่ว ๆ ที่มีหลักการทางวิชาการอยู่คัญ ไม่ใช่เป็นแท้เรื่องคิดเห็นกันกับความธรรมชาติ เช่น บทวิจารณ์ของ ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ วิจารณ์ “จกหมายจากเมืองไทย” ของใบพัน ซึ่งเป็นหนังสือนวนิยายได้รับรางวัลของ ส.ป.ช.

๑.๑๐ บทสมภាន คือข้อความที่เขียนจากการสัมภาษณ์บุคคล และมีเนื้อเรื่องเป็นสาระ เป็นประโยชน์ เช่น บทสมภានของ ส. ศิลปักษณ์ สมภานพระยองนุมาณราชธน

๑.๑๑ บทอภิปราย ปาร์กตา การอภิปรายหรือการปาร์กตาที่ให้ความรู้—ความคิดในเรื่องใด ๆ ก็ตาม เช่น เรื่องภาวะเศรษฐกิจ ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงการศึกษา ฯ ลฯ แหล่งนี้เป็นประเภทอย่างของสารคดี อันอาจมีเพิ่มเติมขึ้นให้ออกเสียงเพราหมาด้วย สนใจกราบความรู้ และหัวรือเผยแพร่ความรู้นั้น ๆ

ยังมีหนังสืออีกประเภทหนึ่ง เป็นจําพวกหนังสืออ้างอิง (Reference) เช่น สารานุกรม พจนานุกรม นามานุกรม หรืออภิธานทั่ง ๆ มักจัดแยกไว้จากสารคดี แต่โดยหลักการใหญ่แล้วก็เป็นประเภทให้ความรู้

หนังสือบางประเภทเป็นบันเทิงคดี คือเรื่องที่แต่งขึ้น แม้มีเนื้อหาหนักไปข้างสาระ และเนื้อร่างความจริงปนอยู่ด้วย ก็ยังไม่นับเป็นสารคดีโดยแท้ที่เกี่ยว จึงผู้เรียกหนังสือประเภทนี้ว่า สารบันเทิง เช่นเรื่องงานพุทธศาสนา ของ วศิน อินทสาระ เรื่องกองทัพธรรม หรือ เชิงพาหิมพานต์ ของ สุพิช บุญญาณุภาพ เป็นต้น

จะได้กล่าวถึงสารคดีเหล่านี้ เนพาะแต่ที่สำคัญ กังท่อไปนี้

ชีวประวัติและอัชชีวประวัติ คือการเขียนเล่าถึงชีวิตบุคคล และเรื่องแวดล้อมของบุคคล นั้น ถ้าผู้อ่านเขียนก็เป็นชีวประวัติ เช่น เรื่องพระนารายณ์ราชนาค สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงแก่

ถ้าเขียนเล่าเรื่องคนเอง เรียกว่า อัชชีวประวัติ เช่น เรื่องเกิดวังปารุสก์ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ทรงแก่ เล่าถึงชีวิตของพระองค์เอง ชีวประวัติอาจเขียนให้มีลักษณะเป็น fiction ก็ได้ เช่น เรื่องเหมาโนดถูกกว่า ซึ่งพื้นอังสกุลกิลเบրต์ เขียนเล่าเรื่องชีวิตในเยาว์วัยของพากนกับมิคามารดา หรือเรื่อง The Death of a President ซึ่งนายแม่นเซสเทอร์ เขียนชีวประวัติของประธานาธิบดี จอห์น เอฟ. เกนเนกี ที่ถูกอบยิงถึงแก่สัญกรรม

รูปแบบการเขียนชีวประวัติ มีหลายแบบ เช่น

๑. เขียนแบบกรง เปีกรูปมา เล่าเรื่องเฉพาะที่สำคัญกماณด้วยเวลาให้ทราบว่า เป็นประวัติของใคร เกิดเมื่อไหร เรื่องสำคัญในชีวิตส่วนตัวและส่วนราชการ (ถ้ามี) อะไรบ้าง หรือมีอาชีพหน้าที่อะไร เจ็บครั้งใดครั้งไร ตายเพราะเหตุใด มีนิสัยใจคอผักใฝ่ในชีวังไก (เช่นเคร่งครัดศาสนา รักสุก ชยันทำมาหากิน) ชีวประวัติประเภทนี้เราะจะพบเสมอในหนังสือฯลฯ งานพพ เมื่อกล่าวถึงประวัติของผู้ชาย

๒. คล้ายคลึงกับชนิดที่หนึ่ง แต่เพิ่มเติมเกร็งในประวัติชีวิตและความรู้สึกส่วน ก้าวที่มีอยู่ท่อเจ้าของประวัติ

๓. ประเกทประวัติบุคคลสำคัญ เป็นการแจ้งข้อเท็จจริงอย่างมีศิลปะการแต่งเรื่อง สารคดี สิงที่แยกต่างกันอย่างเห็นชัดระหว่าง ข้อ ๑ และ ข้อ ๓ คือ เรื่องประเกทที่หนึ่งเป็น เรื่องของบุคคลกับเหตุการณ์ทางสำคัญ เช่น ประเกทที่สอง เป็นเรื่องของบุคคล-เหตุการณ์ มีเกร็งแทรกเข้ามาบ้าง (เช่นในประวัติของพระยาภิรัมย์ภักดี เล่าว่าเห็นโหงษ์ของบุหรี่ จึงเลิกสูบ ทำให้เก็บเงินไว้ได้ และนิรจากให้แก่กองลูกเสือ) ส่วนประเกทที่สามนั้นให้รายละเอียด ก้าว ๆ อย่างกว้างขวางและอ่านได้สนุกสนานมากขึ้น

ในการศึกษาวรรณคดีสารคดีประเกทประวัติบุคคล เรื่องที่น่าศึกษาอย่างถ้วนดี คือ ในค้านค่านิยมหรือคุณค่าก้าว ๆ เช่น

๑. มนุษย์ทั่วไปมีอุดมคติในการดำรงชีวิต เช่น พระเจ้าเฟรเดอริกทรงมีความคิดมุ่งมั่นจะรวมชาติ สมเด็จพระราชบพิตร (กรมหลวงสังขลาคนริบท) ทรงเห็นความสำคัญ ของวิชาแพทย์และครรภ์ทำประโยชน์แก่เพื่อนร่วมชาติ สมเด็จพระพันบุรีทรงเป็นศกรีชั้นนำ ของชาติ นำให้ศกรีไทยเลื่อมใสในวิชาการแพทย์แผนใหม่ นำคัวยการทรงกระทำเป็นครัวอย่าง เช่น การเลิกอยู่ไฟแบบโบราณ ในการคลอกบุหรี่

๒. เรื่องของชีวิตของบุคคลเหล่านั้น สมควรนำมาเป็นก้าวย่างแก่ผู้อื่นในทุกวันนี้ ในข้อที่ว่า คนที่เป็นประโยชน์ที่มีชื่อเสียงนั้น ทุกคนท้องทำงาน ท้องท่อสู้เพื่อให้บรรลุ ความมุ่งหมาย สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงทำงานหนักตลอดพระชนม์ชีพ บุคคลที่เป็นประโยชน์เหล่านั้นไม่ได้ทำงานเพื่อประสบเงินหรือความสุขส่วนตัว แต่เพื่อประโยชน์สุข ของผู้อื่นทั่วไป ถ้าจะได้สิ่งที่เป็นส่วนก้าวของแทน ก็คือความภาคภูมิใจ ความนับถือ ตนเอง

๓. เรื่องของชีวิตของบุคคลซึ่งให้เห็นว่า ความสำเร็จและความตั้มเหลวเกิดขึ้น เพราะอะไร ผู้ใดໄฟ่อ่านมาก หรือทำสิ่งใดเพื่อความยิ่งใหญ่ของตนและพวกพ้อง ก็มักจะ ประสบความล้มเหลวในบั้นปลาย เช่น โนปไตยในนาปาร์ก ส่วนผู้ที่มีอุดมคติและกระทำเพื่อ

ส่วนรวม, ทำเพื่อมนุษยชาติ ย่อมมีเกียรติและได้รับความยกย่อง ไม่เฉพาะแต่จากบุคคลในชาติของตนเท่านั้น สมเด็จพระนเรศวรมหาราช หลุยส์ ปาล์เมอร์ ลินคอร์น แมกไชไซ ฯลฯ เรื่องเหล่านี้ผู้อ่านจะรู้สึกสำคัญได้ว่า สิ่งใดเป็นสิ่งหรือแก่นสารที่แท้จริงของชีวิต เป็นการช่วยให้ได้เรียนรู้เรื่องชีวิตทางสังคม โดยใช้ชีวิตคนสำคัญเป็นตัวอย่าง ถ้าเป็นวิชาวิทยาศาสตร์ ก็เท่ากับสิ่งที่พิสูจน์แล้วว่าเป็นความจริงช้าๆ ในห้องทดลอง ชีวิตบุคคลสำคัญจึงแสดงค่านิยม หรือคุณค่าต่างๆ (values) ของชีวิตอันนักเป็นแนวทางในการคaringชีวิตของผู้ศึกษาด้วย

๒. สารคดีเชิงวิชาการประทุมพากล่าวถึงเหตุการณ์ (Events) เป็นประทุมธรรมชาติที่เราพบอยู่เสมอ พงศาวดารเป็นเรื่องที่ผู้เขียนเขียนให้ทราบถึงเหตุการณ์ ทั่งๆ ที่ผ่านมา เป็นเหตุการณ์ห้อนตัวมีพราะเจ้าแผ่นดินเป็นศูนย์กลาง คนที่จะเขียนได้ ก็ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษในการเลือกผลความหรือรายละเอียด แล้วนำมารายงานให้ได้ความย่อ扼 แต่ไม่ย่อไปทุกตอน ก่อนที่จะให้เห็นซักหนึ่งแบบนองซัก (Close-up) ก็นำเอาด้อยค่าให้กอบมาใส่ไว้ ผู้ที่เขียนพงศาวดารในสมัยก่อน ท่านย่อเบ็นและขยายเป็น เป็นผลให้พงศาวดารอ่านได้ยาก เร้าใจแจ่มแจ้ง และประโยชน์สำคัญอีกประการหนึ่งในค้าน การศึกษา ก็คือให้เห็นก้าวย่างการเขียนภาษาต่อกันย่อขยายถูกต้องส่วน

ก้าวย่างท่อไปนี้ ทักษะอนามาหากพงศาวดารฉบับพันธุ์ที่น่าภาคภูมิ (เนื้อเรื่องตอน พระคริสต์บุปเป็นกบฏในแผ่นดินพระมห้ามจักรพรรดิ ยกกองทัพเข้ามาทางหอรัตนชัย พระมหาจักรพรรดิให้เจ้าพระยามหาเสนาയกกองทหารไปทั่วทั่ว) ความท่อนนั้นว่า

“พระคริสต์บุปเป็นกบฏในแผ่นดินพระมห้ามจักรพรรดิ เจ้าพระยามหาเสนาธรุว่าพระคริสต์บุปเป็นกบฏ เก็บอาสาหั่นท่าพอช้างเผือกถงอาบน้ำ เจ้าพระยามหาเสนาชี้ช้างเผือกออกอกรับพระคริสต์บุปเป็น กันหนน้า พระคริสต์บุปเป็นว่า “เจ้าพระยามหาเสนาจะสู้เราหรือ” เจ้าพระยามหาเสนาว่า “พระราชนกโทยช่องพระองค์ฉันໄก โทยช้าพเจ้าคุณฉันนั้น” ไสยช้างเข้าชนกัน.....” ความท่อนนี้เล่าเหตุการณ์, บอกเวลา และมีบทสนทนาให้กับกัน คำพูดของเจ้าพระยามหาเสนาพูดสั้น แทรกนิความกวางช่วงลึกซึ้ง ชี้งหมายความว่าพระคริสต์บุปเป็นกบฏเป็น กบฎ ถ้าเจ้าพระยามหาเสนาไม่สู้ยอมแพ้พระคริสต์บุปเป็นกบฏเหมือนกัน

บันเทิงคดี (Fiction) หมายถึงเรื่องที่ไม่เกิดขึ้นโดยอย่างเดียวความจริงของชีวิตมนุษย์ แก้ไขไม่ใช่เรื่องจริงแท้ที่เกิดขึ้น ผู้ชนะสิบกิจของยาชอน เรื่องกามนิก ฯลฯ บันเทิงคดี แยกย่อยเป็น

๑. นวนิยาย

๒. เรื่องสั้น

ถ้าพิจารณาคุณบันเทิงคดี จะเห็นว่าประกอบด้วยเหตุการณ์ (Events หรือ incidences) + บุคคลในเรื่อง (Characters) จะนั้นในการอ่านบันเทิงคดีเราจึงต้องพิจารณา

๑. เหตุการณ์ (events) และโครงเรื่อง ก็คือ เหตุการณ์ที่เป็นความสำคัญยังสำคัญเกิดขึ้นกับตัวเอกของเรื่อง

๒. ตัวบุคคลในเรื่อง (Characters) หรือตัวละครในเรื่องรวมตลอดถึงการสนทนนา (dialogue) ของบุคคลเหล่านั้น

๓. การกล่าวถึงธรรมชาติอันใดอันหนึ่งของมนุษย์ หรือการสะท้อนทัศนะอย่างไรซึ่งหนึ่งเดียวที่มีความหมาย = สาระtopic (Theme) หรือแก่นของเรื่อง ซึ่งเป็นความคิดสำคัญในการเสนอเรื่องนั้น

๔. สถานที่และเวลา (Setting) ที่เป็นฉากและร่วงระยะเวลาในการดำเนินเรื่อง

ประโยชน์ที่ได้จากนวนิยาย

๑. ให้ความสนุกบันเทิงใจจากเนื้อเรื่อง ที่ผู้แต่งจะถูกเลือกเหตุการณ์ต่าง ๆ ประมวลมาอย่างคัดลอก ผู้แต่งไม่ได้เต่ารายละเอียดทุกเรื่อง แต่จะเลือกเฉพาะเรื่องเด่นสำคัญและน่าสนใจ

๒. ให้ศึกษานักบุคคลในเรื่อง เรื่องนี้จะต้องระวังว่าเราไม่ได้ศึกษานวนิยายทำของอ่านเอาเรื่อง ซึ่งจะไม่ได้ประโยชน์คุ้มกับเวลา แท้จริงนวนิยายทำให้รู้ข้อคิด ข้อถ้อยคู่กัน ที่ปรากฏในตัวละครในนวนิยายนั้น ๆ ทำให้เราได้รู้จักคนและธรรมชาติของคนทั่ว ๆ

ไป แต่ละคนมีจุดอ่อนจุดเด่นตรงไหน จุดมุ่งหมายของการศึกษา ก็เพื่อให้รู้จักชีวิตมนุษย์จากกับบุคคลในเรื่อง แล้วก็จะได้เป็นเครื่องช่วยให้รู้จักตนเอง ปรับปรุงตนเองและรู้จักผู้อื่น กว้างความเข้าใจอันดี

นักจิตวิทยาได้กล่าวถึงความท้องการจำเป็น (needs) ของคนทั่ว ๆ ไปไว้วัง ๆ กันนี้ คือ

๑. ทุกคนอยากมีเสรีภาพ ไม่อยากถูกอกถักกันถูกบีบบังคับกับภัยเหตุไถ ทดลองงานเรื่องที่เกี่ยวกับความเจ็บปวด ความกดดัน

๒. อย่างแสวงหาความบันเทิงใจ

๓. ท้องการสมบูรณ์แข็งแรงที่เรียกว่าเป็นของคน

๔. อย่างได้รับความสนใจจากผู้อื่น โดยเฉพาะความสนใจ ที่เป็นไปในทางที่หรือถ้าไม่มีทางเลือก ความสนใจทางร้ายก็ยอมรับ เพราะถ้าไม่มีการสนใจเสียเลย

๕. อยากมีอำนาจ ถ้ามีหนทางจะแสดงกันที่

๖. ท้องการรักคนอื่น และต้องการให้คนอื่นรักตน

๗. อยากมีเพื่อนที่เห็นใจและเข้าใจกับเรา

๘. อยากมีความรู้เพิ่มขึ้น (ไม่จำเป็นท้องเป็นความรู้ทางวิชาการเสมอไป นักเข้าห้องเรียนกว่า แต่ว่าจะนำเข้าห้องเรียนมาแทนที่ต่อไป ก็เพราะคนอยากรู้เพิ่มขึ้น)

๙. อย่างให้คนเองคืบชั้น

๑๐. อย่างให้คนเหมือนคนอื่น แก่ไม่เหมือนคนกระทั้งเสียเงินก็สามารถของคน

๑๑. อย่างรุ่ปงาม (อยากมีบ้านซ่องอาศัยน่าอยู่ และอยากมีเงินทองฐานะเท่าเทียมกับคนอื่น)

๑๒. อย่างช่วยคนอื่น โดยเฉพาะคนที่ขาดแคลน ไร้ที่พึ่ง

๑๓. อย่างให้คนอื่นเห็นคือเห็นชอบความเรา หรือเห็นว่าเราดี

๑๔. อย่างมีผลการ หรืออุณหกรรมที่จะยิ่กดี และพยายามทำให้ได้ผลลัพธ์การ หรือความการณ์นั้น

การรู้จักและเข้าใจลักษณะบุคคลกับล่าวนี้ ทำให้ผู้อ่านบังเกิดความคิด ความรับรู้ รู้สึกว่าไม่ควรทำก้ามเท็จ และรู้ถึงสภาพจิตใจของผู้อื่น บังเกิดความเข้าใจ และ

ความเห็นใจ เนื่องจากใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิตก็ย่อมสร้างบุคลิกภาพที่ดี ราชปัมพ์ต้องและประเมินว่า รู้จักทำงานให้เป็นสุข และรู้จักให้ความสุขแก่ผู้อื่นอีกด้วย และนวนิยายหรือเรื่องสั้นที่ดี ย่อมทำให้เราได้ศึกษา และได้ประโยชน์ดังกล่าว

การแต่งหนังสือประเภทนั้นเท็จคือ 在การศึกษาเกี่ยวกับศิลปะการแต่ง ผู้ศึกษาควรจะได้สนใจทั้งสไตล์ (Style) และเทคนิค (Technique) การแต่งของผู้แต่งแต่ละคน

a. **สไตล์** เป็นท่วงท่านของในการแต่งและเป็นลักษณะเฉพาะของผู้แต่งแต่ละคน ได้แก่การเลือกสรวิชค่า การใช้ประโยชน์แบบต่าง ๆ การใช้สำนวนโบราณ อุปมาอุปไมย การสร้างบรรยากาศ การใช้เสียงและถ้อยคำจังหวะในกร้อยกรองเป็นทัน

b. **เทคนิค** คือวิธีการเล่าเรื่องให้ได้ผลดีที่สุด ที่ผู้แต่งนำมาใช้ในการแต่งเรื่อง ก็จะมีสองมุมมองหรือความสามารถของผู้แต่ง ควรระบุรักในตอนใด และควรขยายความในตอนใด เมื่อได้ควรจำไว้เป็นความลับ เพื่อก่อความสนิจให้เพิ่มพูนขึ้น เมื่อได้ควรเบิกเผยแพร่เรื่องให้ผู้สนใจอย่างไร บีบให้น่าประทับใจอย่างไร การสร้างทวีศรัทธาให้สมจริง ฯลฯ หรือจะสรุปกล่าวได้ว่า เทคนิคเป็นโครงสร้างทั้งหมดของวรรณคดีเรื่องนั้น หรือคือการนำเสนอวรรณคดี (Presentation) เรื่องนั้นโดยตรงนั่นเอง

นักเขียนอาศัยวิธีการกว้าง ๆ ในด้านเทคนิค ๒ วิธี คือ

ก. **วิธีการมองชัด (Close-up)** หมายถึงการให้รายละเอียดแสดงเรื่องตอนใดตอนหนึ่งอย่างชัดเจน กล่าวอธิบายละเอียดเรียกว่า เป็นแบบพาโนรามา (Panorama) เพื่อเน้นความสำคัญอย่างไทยอย่างหนึ่ง

ข. **วิธีการมองเดิน (Scene)** เป็นวิธีสร้างภาพอย่างกว้าง ๆ ทั่วไป ในตอนที่ต้องการระบุรัก ไม่กล่าวละเอียด แต่ให้เห็น รู้ เข้าใจ เป็นพื้น ๆ

การเขียนบทสนทนา อยู่ในเทคนิคการแต่งตามวิธีการมองชัดเพื่อบอกให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ตัวละครมีลักษณะอย่างไร เมื่อได้ค้องการให้เป็นภาพเดินก็ต้องเป็นคำอธิบายแทน

๓. การควบคุมสารตัด (theme) ของเรื่อง หมายถึงการที่ผู้เขียนแสดงให้เห็นแก่นแท้ของเรื่องที่ผู้เขียนต้องการจะเสนอต่อผู้อ่าน และให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่าต้องการกล่าวถึงอะไร รายละเอียดต่าง ๆ ที่จัดเข้ามาเป็นโครงเรื่องอย่างเหมาะสม การสร้างกับบุคคลในเรื่องที่สมจริงเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่ทรงเข้าสู่กันเป็นสารตัดของเรื่อง ไม่ปล่อยให้เดือนလอยหรือ露出เดือนอกไปนอกลุนอกทาง หรือไม่รักเจนพอยนไม่สามารถจับสารตัดของเรื่องได้หรือผิดพลาดเคลื่อนไปจากสารตัดที่วางไว้

๔. การใช้สัญลักษณ์ (Symbol)

มีความรู้สึก หรืออารมณ์ บางประการ เป็นนามธรรม ที่อธิบายได้ยาก กว้างถ้อยคำจึงต้องใช้สัญลักษณ์บางอย่างแทน และให้ความเข้าใจ ความประทับใจ ตลอดจนความรู้สึกซึ้งให้กับผู้อธิบายตรง ๆ เช่น ดอกไม้ขาวเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ไร้เดียงสา และความงามแรกเริ่มของศรี บุพิษ เป็นสัญลักษณ์ของสิ่งร้ายที่เร้นอยู่ในรากเมื่อไครจะทำร้ายเรา หรืออาจเต่งโถยกใช้สัญลักษณ์หงัวเรืองก็ได้

๕. ทางเสียงของตัวแต่ง (Tone)

ผู้แต่งต้องการอะไรที่อยู่เบื้องหลังเรื่องอีกทีหนึ่ง พูดอย่างนิยมอะไร ถูกมองอะไร ใครคือผู้ร้าย-เพระอะไร ใครคือพระเอก-เพระอะไร ผู้แต่งเห็นว่าสิ่งใดควรถือว่าเป็นกำนิยมของสังคม ผู้แต่งมีอุดม หรือมีความสุขใจเพียงไร เหล่านี้เป็นกัวญอย่างของการแสดงทางเสียงและเจตนาการณ์ของผู้แต่ง

๖. บรรยากาศ (Atmosphere)

สอดคล้องกับเนื้อเรื่องอย่างไรและเพียงไร ความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีลักษณะปะสมประสานกันอย่างถูกส่วนสักเบื้องครึ่งสร้างบรรยากาศที่เหมาะสม ผู้อ่านก็จะเข้าใจได้ว่าบรรยากาศเกราหมอง ผู้เขียนรู้สึกหมกหมุน ท้อแท้ หรือถ้านั่นเป็นยังคงกันช้าผู้เขียนยังมีกราบทชา มีความเชื่อมั่นว่า จะมีสิ่งที่ หรือคนที่ ปรากฏขึ้นในความหวัง เสนอบนบรรยากาศของเรื่องก็จะเป็นไปในทำนอง “ความหวังอันแจ่มใส” ร้างหน้า

สรุป วรรณกรรมประภกรอชแกล้ว (บันทึกคดี และ สารคดี)

๑) วรรณกรรมร้อยแก้วที่มีเจกนาให้เป็นเรื่องบันเทิงคดี กล่าวได้ว่าเริ่มนิในสมัยพระนากสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ด้วยการเริ่มแปลเรื่อง ประภกร พงศาวดารจัน และ พงศาวดารอยุ ทั้งแก่นนำความสนใจในวรรณกรรมประภกรร้อยแก้วคู่อยู่ ทวีความสำคัญขึ้นตามลำบับเวลา แม้ว่าในระยะแรก (รัตนโกสินธ์ก่อนกัน) จะมีแท้จริงกรรมประภกรพงศาวกร หรือ อิงพงศาวกรจัน

๒) สมัยรัชกาลที่ ๔ หน่องราโชทัยเขียนจากหมายเหตุราชทุกไทยไปอังกฤษ (ไม่晚于 พ.ศ. ๒๕๐๐) มีลักษณะใกล้เคียงกับสารคดีท่องเที่ยว และบันทึกหมายเหตุ

ประภกรและพระบรมราชเชิงท่องเที่ยว เช่น ของรัชกาลที่ ๓ เรื่องห้ามสูบฝัน ของรัชกาลที่ ๔ ในราชกิจจานุเบกษา มีลักษณะเป็นประภกรเพื่อให้ปฏิบัติ และบางเรื่องเป็นเชิงสารคดีวิชาการ เช่น เรื่องอธิบายการใช้ถ้อยคำ ของ รัชกาลที่ ๔

ในสมัยรัชกาลที่ ๔ นี้เอง มีหนังสือพิมพ์ และ วารสารเกิดขึ้น มีเรื่องเกี่ยวกับธรรมเนียมราชประเพณีและนิยมการแต่งกาย ธรรมเนียมปฏิบัติราชการ ฯลฯ นับเป็นสารคดีเชิงวิชาการและวัฒนธรรม

ถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ มีแนวโน้มที่จะมี วรรณกรรม แบบตะวันออกมากขึ้น มี วรรณกรรมที่พระนากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชินพนธ์ อันเป็นสารคดีหลายเรื่อง เช่น ไกลบ้าน พระราชวิจารณ์ และ พระราชพิธีสิบสองเดือน เป็นต้น สื่อมวลชนมีมากขึ้น ท.ว.ส. วัดผลไก และ ก.ก.ร. ถุหลาบ เป็นนักเขียนสารคดีเมืองว่าจะไม่ถูกต้อง และมีการบิดเบือน แท็กแสกงว่ามีผู้สนใจเขียนและอ่านมากขึ้น

ปลายรัชกาลที่ ๕ จนถึงรัชกาลที่ ๖ เจ้านายและบรรดาผู้ที่ไปศึกษาต่างประเทศ ได้เป็นกำลังสำคัญในการสร้างวรรณกรรมร้อยแก้วประภกรท่องฯ เช่น ในวารสารลักวิทยาน.ส. แปลและแปลงร้อยแก้วประภกรท่องฯ แม้วัน แปลเรื่อง Vendetta ของ เมริ คอร์เรลลี่ ใช้ชื่อไทยว่า “ความพยาบาท” เป็นต้น วรรณกรรมประภกรร้อยแก้วจึงขยายพื้นที่ และ มีนักเขียนจำนวนมากกว่านี้

๓) ระยะเวลาของวรรณกรรมประเกการขัยแก้วทึ้งแท่น รัชกาลที่ ๔ จนถึงปัจจุบัน
 รัชกาลที่ ๕ พ.ศ. ๒๔๖๔-๒๔๘๐ }
 รัชกาลที่ ๕ พ.ศ. ๒๔๘๐-๒๔๙๗ } ๗๔ ปี
 รัชกาลที่ ๖ พ.ศ. ๒๔๙๗-๒๕๑๔ }

จาก พ.ศ. ๒๕๖๘-ปัจจุบัน ๒๕๒๒ (คือปีที่ก็จะยกันนี้) ประมาณ ๔๔ ปี

ระยะเวลาดังกล่าวข้างต้น เป็นเวลาวรรณกรรมร้อยแก้วข่ายทั้วโลกเรื่อยๆ จนมี
 ครบถ้วนประเกการคั้งสภาพที่เป็นอยู่ทุกภูมิภาค ในระหว่างเวลาประมาณ ๑๒๘ ปี

วรรณกรรมประเกการทดลอง

บททดสอบของไทยเบ่งไกเป็น ละครรำแบบไทยเดิม และละครแบบตะวันออก
 ละครรำแบบไทยเดิม

เป็นวัฒนธรรมในการแสดงและการแต่งที่เรารับมาจากศาสตร์สันสกฤตของอินเดีย
 อินเดียมีเจอกนาในการแสดงละครเพื่อ

๑. ให้รื่นรมย์ ละครสันสกฤตคักเข้าแท้เร่องที่รำรื่นมาแสดง ที่ไม่รำรื่น เช่น
 การรับ ความเกร้าที่เกิดจากการแทรกแซง การกล่าวคำหทยาน ความทราย ฯลฯ จะไม่ปรากฏ
 แสดงที่หน้าจากเลย จะเป็นเพียงบทเด่า กือ มีคัณฑร์คัพห์นึงเด่าเร่องรับ เร่องการแสดง ฯลฯ
 ให้ผู้ดูกทราบ แต่ผู้ดูกจะไม่เห็นเร่องตอนนั้นเลย คัณฑร์นี้พากะะวันทกจึงกล่าวว่าละครตะวัน
 ออกเป็นการหลีกหนี (Escape) ไทยเรารับถักษณะที่รื่นรมย์นี้มา และวรรณคดีที่เน้นความ
 รื่นรมย์เช่นนี้ย่อมทำให้ปรากฏอิกถักษณะหนึ่งคือรัก กือ การรับดี

๒. แสดงชีวิตของผู้เยิ่งใหญ่ หรือวีรบุรุษ เช่น แสดงชีวิตของพระราม ซึ่งเป็น
 ละครกล่าวถึงชีวิตของบุคคลสำคัญและให้ความรื่นรมย์ไปด้วย ถักษณะของละครแบบนี้จึงเป็น
 การแสดงอุกมกค์ชีวิต กือสิงถือกันในสังคมว่า ที่เลือด สมบูรณ์ ในค้านความ
 ประพฤติและความงาม เพราะฉะนั้นก็พระเอกและนางเอกท้องงามยิ่ง มีความประพฤติ
 ดีเยี่ยง ความความนิยมของสังคมในสมัยนั้นๆ เช่นพระเอกท้องเก่งกล้าสามารถพิชิตหงส์กระและ
 ลกรี (ธิงนาได้สำเร็จ รบ Kendrick ได้ชัยชนะ) ส่วนนางเอกก็จะท้องเป็นหยิ่งงาม มีความ
 ประพฤติดี

ลักษณะการแต่งบทละครรำแบบไทยเดิม ไม่ได้เป็นกติกาฉบับทั่วไปซึ่งมักจะมีคำอธิบายกว่า กติกาฉบับสุภาพ คือ มักมี ๖-๗ คำ เพื่อสะท้อนแก่การร้อง การแสดง เนื้อร้องที่ใช้ร้องเป็น การรวมເອົາຈາກ การบรรยายชุมชนชาววัง ชุมชนชาวชนบท ฯลฯ และบทเจรจาให้กับบุรุษทั้งหมด ไม่ได้รวมอยู่ใน ส่วนบทเจรจาที่เป็นถ้อยคำทำนองพูดคุยอาศัยปฏิภานของทั่วๆ ไป แต่ได้รวมอยู่ใน บทร้องมักเจรจาให้ได้ความหมายเนื้อร้องนั้นเอง ท่อนามผู้เขียนบทเจรจาประจับทั่วไปซึ่งมักจะมีคำอธิบาย เช่น พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เจ้าอยู่หัวเขียนบทเจรจาเรื่องอิเหนา เรื่องสังข์ทองขัน แต่แยกกันอยู่คุณลักษณะเล็กน้อยกับบทละคร เวลาใช้ในการแสดงซึ่งจะนำมาใช้ร่วมกัน และพระบาท สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เจ้าอยู่หัวทรงแต่งบทพากย์โขนขัน ได้ทรงรวมเอาบทพากย์และบท เจรจาไว้ในเล่มเดียวกัน แต่ก็มีความนี้ เวลาเราอ่านบทละคร จะไม่เห็นบทเจรจา

ละครแบบตะวันตก

เป็นแบบฉบับที่ขยายให้ปานามาจากลัทธิของกรีกและโรมัน ซึ่งมีจัดทำขึ้นแล้วแต่ต่าง ไปจากกันเดียว นั่นคือ เป็นการถ่ายทอดเอาชีวิตจริงของเข้าเองไปแสดงบนเวที การดูละคร ก็คือดูชีวิตของตนเอง บางทียังมีการล้อตัวเอง และวิพากษ์วิจารณ์เสียอีกด้วย ฉะนั้น เรื่องดีที่นำเสนอชุมหรือเรื่องที่แสดงความชั่วความผิดของมนุษย์ก็สามารถแสดงได้ทั้งหมด โดยถือว่า อารยชน (civilized people) ท้องหวั่นเรอะแทนเองได้ ความมุ่งหมายในการแสดงละคร ของเข้า ทั่งกับละครรำของเวลา ละครของเข้าจึงเป็นประเภทสมาร์ต เมื่อละครกรีกที่มาถึง ยุโรป ยุโรปปรับลักษณะสมาร์ต (realism) เข้ามาทั่วไป จึงไม่เหมือนทางตะวันออกที่เป็น แบบอุดมคติ (idealism) ผู้แต่เรื่องคิด หรือเน้นความอย่างมีสีสัน หลีกหนีจากอารมณ์รุนแรง และเรื่องร้าย (Escape literature)

เราเริ่มรับละครแบบตะวันตกในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ นิ การแสดงในการรับเสกฯ นิวัติพวนครจากอินเดีย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๕ เป็นละครพุก ไม่มีบท ประจับทั่วๆ ไป ใช้ปฏิภานและความจำเล่นไปเองตามเรื่องที่ทราบกันก็อยู่แล้ว ท่อนามเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๙ ได้มีการแต่งละครความทั้วอิกริ้งหนึ่งในพระบรมหาราชวัง เรื่องนิทรรษา คุรุ พ.ศ. ๒๔๓๕ และละครเรื่องนี้ถวายอีกที่เกาะสีชัง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ โปรดการประชุมทางทั่วไปในพระบรมราชูปถัมภ์ ให้เป็นพระบรมโถรสาธิราช ทรงมีโรงละครแสดงประจำในแขวงราษฎร์ทั้งนิพนธ์บทละครชั้นนำ ทรงแปลงมาบัง ทรงแปลงมาบัง หลายเรื่องที่เป็นทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ การละครได้ขยายก้าวว้างช่วงมาก เมื่อเดือนธันวาคมของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ จึงมีทั้งคณะครัวซึ่งเป็นละครแบบเดิมและละครแบบสมัยใหม่หรือตะวันตกอยู่ และคงใน พ.ศ. ๒๕๔๗ วาระนักศึกษาในสร้างให้แยกละครไทยเป็นประเภทครัว และประเภทละครนิพนธ์ชุดนั้น แบบแผนของละครตะวันตก

๑. ภาคนำ (Antecedent) คือเรื่องที่เกิดขึ้นก่อน จะไม่ปรากฏขึ้นอยู่ในเนื้อเรื่อง ละคร แต่เราต้องรู้ว่ามีเรื่องที่เป็นอีกหนึ่งภาคนำก่อนเบ็ดจาก ภาคนำนี้ผู้อ่านหรือผู้ที่ทราบได้จากบทเจรจาของทั้งละคร เช่นมีการพูดกัน การจัดการเรื่องทั่งๆ วุ่นวาย ทำให้ผู้อ่านทราบว่า จะมีการรับสืบท่อ (ในเรื่องจัดการรับสืบท่องทั้งหมดของพระราชพิพากษาที่ ๖)

๒. ฉาก (Setting) ในบทละครตะวันตก สถานที่และเวลา มีความหมายแก่การดำเนินเรื่องอย่างยิ่ง ก้าวอย่างเช่น ในเรื่อง Major Barbara ของ George Bernard Shaw แสดงให้เห็นผู้หญิงอังกฤษที่ก้าวเรื่องสิทธิของสตรี บทสนทนา สถานที่ที่กำหนดเป็นจากล้วนแต่มีความหมายท่อนี้เรื่อง เช่น การกล่าวถึงโรงเรียนสตรีที่ดำเนินงานโดยสตรีล้วน แม้แต่ไก่ที่ชั้นบากเวลาก็ใช้ไก่กัวเมียที่ฝึกฝนมาเป็นอย่างดีแล้วขันแทนไก่กัวผู้

จาก หมายถึงว่าเรื่องเกิดที่ไหน เวลาเมื่อไร ฉากรที่แสดงความบีบคั้นของธรรมชาติ ประสมกับความบีบคั้นของมนุษย์ เช่น ในยุโรปจากที่แสดงความยากจน การลักทรัพย์ของกรรมการเพื่อหักส่วนตัวให้เจ้าหนุนให้เจ้าหนุน สถานที่และเวลาล้วนแต่มีความหมายเป็นส่วนสำคัญของการดำเนินเรื่องและมุ่งเน้นสารคดีของเรื่องให้ชัดเจนอีกขั้นหนึ่ง (ก้าวอย่างไก่แก่ทางละครเรื่อง The Silver Box และ Strife ของกอร์ดิเวิชท์)

ถ้าคุณบทละครนิพนธ์ชุดนั้นของเรามาเรื่อง สถานที่ เวลา หรือจดหมายที่คุณมีอะไรไม่มีความหมายสำคัญท่อเรื่องเท่าไก่ ก้าวอย่างเรื่องเห็นความสำคัญให้ชัดเจนมาก เช่น เรื่อง

หลังจากนั้นเขียนพาก ใช้จังสานเรตไฟแสดงบุคลิกภาพของหลวงจำเนียรว่าเป็นคนหัวรุ่นใหญ่อ่อน ชอบยอ (จะเดินทางอยู่แล้ว เงินทองมีจำนวนจำกัด แต่เสียอันขาดและทนคำยากอยู่ไม่ได้ถ้าให้เข้าชื่อไปในได้) จากน้ำทึกระโน้ม ก็มีความหมายถือการคำนวณเรื่องเกี่ยวกับอุบัติเหตุเป็นก้าวย่างของชาติสมัพนธ์กับการคำนวณเรื่อง

๔. โครงเรื่อง (Plot) หมายถึงเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ประกอบกันเป็นเรื่องราว ข้อขัดแย้ง (events+conflicts) เราจะทราบเนื้อเรื่องและการคลี่คลายของเรื่องได้จากบทเรื่องของตัวละคร

๕. ตัวละคร (Characters)

เราจะรู้สึกถึงไปในหัวใจของคนว่า เช่นกิจ เช้าทำอะไร หรือความhay์เห็นในจิตใจของมนุษย์กูก็ได้จาก บทเรื่อง เช่นกัน ในบทละครเรื่อง เพื่อนแก่ลูก ภพนายน้ำในสายกาของเรา ในชั้นทันเขามีคนที่เลวนามาก ไม่รับผิดชอบต่อครอบครัว แต่ตอนหลัง นายล้ำเปลี่ยนไป เพราะความรักลูก หรือพูดอย่างผู้มองออกແร่งหนึ่งก็ว่าได้ว่า นายล้ำไม่เกิด ประการก็ตามนี่พ่อของแม่ลูก เพราะไม่อยากลบภาพของตัวที่แม่ลูกมองไว้อย่างสวยงาม(ว่า เป็นคนดี-และภายในไปแล้ว) ในเรื่องเวนิ划วนิช ใจลือกมีเหตุผลที่จะโทรศัพท์ให้โทรศัพท์ ซึ่ง หิยบอย่างกุญแจนกนอยู่เสมอ แท้ใจลือกแก้บัญชาไม่ถูกทางการตามอัธิการศานครวิสทีียน เชลลิก แก้ถูก คือแก้ความเกลียดกัวยความรัก ในเรื่อง โรมเมโอลูเออิต แสดงถึงการพยายามถ่ายงาน ทำให้สถานการณ์ทุกอย่างดีขึ้นเมื่อ ๒ คนนั้นพยายามไปแล้วครอบครัวทั้งสองคนก็เก็บ ตัวละคร แต่ละตัวเป็นตัวแทนความรู้สึกนึกคิดของคนในโลก ศึกษาตัวละคร คือศึกษานิสัย และความคิดความรู้สึกของคนที่มีตัวตนจริง ๆ

๖. บทเรียนหรือบทสนทนา (dialogue) คือให้กล่าวมาแล้วรับกัน เมื่อกำก็ สำกัญที่สุดของเรื่อง เรายังรู้จักตัวละคร รู้เนื้อเรื่อง และรู้เรื่องในภาคนำให้รากบทสนทนา ทั้งสิ้น จะนั่นน้ำหนักของตัวละครนั้นๆ บันจึงไม่อยู่ที่การร้องการร่ายแบบเดิม แต่อยู่ที่บทสนทนาหรือบทเรียน

๖. สัญลักษณ์ (Symbol)

จะทราบว่าบันทางเรื่องแต่คงสัญลักษณ์ของนามธรรมจะไร้สักอย่างหนึ่ง เป็นวิธีเขียนที่แยกยศชั้น เช่นเรื่อง Silver Box ของ Galsworthy ที่เป็นเงินใบน้ำ (Silver Box) เป็นสัญลักษณ์ของความแตกต่างระหว่างฐานะคนยากงานและคนมั่งมี คนที่ทำผิดเหมือนกันก็อาจได้รับโทษจากสังคมแตกต่างกัน ทั้งที่ความจำเป็นในการทำผิดก็แตกต่างกันอีกด้วย (คนงานทำผิดเพราจะจำต้องทำด้วยความหิวโหย แต่คนมั่งมีทำผิดเพราขาดความสนใจในความถูก-ผิดนักก่อยากทำก็ทำ)

ในการศึกษาทั่วไป ผู้อ่านควรพิจารณาว่า เรื่องใดควรสนใจในข้อใด เช่นบันทางเรื่องนั้นนิสัย และความหยิ่งเห็น บันทางเรื่องเน้นความคุณค่าและอารมณ์ชั้นของการสนทนากับแต่คงปฏิภัติและคอม หรือขบขันทำให้สนุกครื้นเครง อนึ่งการสังเกตสารทั่วของเรื่องจะต้องมีใหม่พยายามเข้าใจความคิดในเรื่องให้เรื่องหนึ่งมาแสดงไว้เสมอ เช่น เรื่องที่เกี่ยวกับการเมือง ตั้งคุณ เกรซูเกิร์ช จิกิเกราท์ ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความสำนึกระหว่างผู้อ่านกับผู้เขียนมากกว่าจะต้องแบบทั้งคู่ที่มุ่งความรื่นรมย์เป็นสำคัญ ในการศึกษาจะร่วมแบบไทยเดิม กับส่วนบุคคลนั้นแบบทั่วไป จึงมีสุกสันไนแต่ก่อภัยดังกล่าวแล้ว

วิัพนาการของลักษณะแบบต่างๆ ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

วิัพนาการของลักษณะ นำมากถ่ำวเฉพาะที่สำคัญ กันนี้

๑. ลักษณะของคนเดิม คือทั้งแท้สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีผู้นิยมกุมาก กัวะกรเป็นผู้ชายล้วน แท่งกัวะกามแบบตระกรใน และใช้ปีพายอย่างตระกรใน แท่งเด่น ร้องร่า ตามแบบตระกรชากรอย่างเดิม มุ่งให้สนุกหรือทดสอบของเป็นสำคัญกว่าความลงตานในการพื้อนร่า

ท่องรัชกาลที่ ๔ แห่งสมัยรัตนโกสินทร์ จึงได้รับพระบรมราชานุญาตให้ ตู้หอยเชลล์ เด่นษกรนอก ให้ แท่นน้ำมาริ่งเป็นตระกร (นอก) ที่ผู้หอยเชลล์ทั้งโรงบัง ผู้หอยเชลล์กับผู้ชายเด่นปืนกันบัง ลักษณะที่สำคัญ เช่น เรื่องไกรทอง สองช่อง

๒. ละครแบบเจ้าพระยาทินทรศักดิ์ธำรง เป็นละครผู้หญิง หัดขึ้นเมื่อ รัชกาลที่ ๕ เป็นละครแบบรวม คือ รวมแบบละครนอก ละครใน และจังหวัด รวมกัน จึงเป็นละครอีกแบบหนึ่งแปลกออกไป มีผู้มุ่งคุยมากมีบทละครที่ตัดเปล่งมาจากพงศาวดาร มหาภูมิ เช่น เรื่อง ราชាជิราช (ตอนสมิงครอินทร์รบกับนัมมานารา)

๓. ละครคึกกำบรรพ ในรักษากลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ มีการรื้อร้อง เจ้านายผู้รั่ง และชาวด่างประเทศอยู่เสมอ จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาเทเวศร์วรา วิวัฒน์ (ม.ร.ว. หลาน กุญชร) จัดการละเล่นขึ้นสำหรับรับแขกเมือง เจ้าพระยาเทเวศร์ฯ จึงกราบหูลให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรา努วัตติวงศ์ ทรงช่วย เลือกบทเพลงและคนตัวริ แบบที่เรียกว่าคุณเสิต concert (เช่น เพลงเขมรไทรโยค เจ้าฟ้า กรมพระยานริศฯ ทรงปั้นปูรุ่งจาก เพลงเขมรกล่อมลูก เมื่อคราวโดยเสด็จพระราชนัดดาเนิน ไปไทรโยคเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑ ต่อมาไม่มีผู้ใดนิยมเรียกชื่อเดิม แต่เรียกว่า เขมรไทรโยค) ใช้นักร้องขับร้องผสมคนตัวริ ต่อมาทรงเห็นว่า การขับร้องเป็นเพลงเบ็ดเตล็ดจีดไป จึงทรง ปรับปรุงให้ร้องเป็นเรื่องต่อกัน เรียกว่าเพลงตับ วีผู้เรียกเพลงตับว่า ละครมีค เพราจะมี แต่บทร้องไม่มีการแสดงละคร แต่ผู้ร้องรู้เรื่องละครเหล่านั้น เช่น ตั้นนางลօຍ จากเรื่อง รามเกียรติ ลำดับต่อมา จึงมีภาพนิ่ง (Tableau vivant) ประกอบเพลงตับสั้น ๆ เช่น ตับจุล่อง ตับชินเดอริลลา

คุณเสิตที่แสดงในขั้นต้น เป็นการขับร้องช่วยหนูนิ่งประสานเสียงกับปีพาทย์ เล่นภัยหลังการเลี้ยงอาหารค่ำ

เวลาต่อมาได้ตัดเปล่งเป็นคุณเสิตเรื่อง เจ้าพระยาเทเวศรฯ ได้คิดขยาย เอาละครรำเข้ากับเพลงคุณเสิต เคยเล่นเรื่อง นารายณ์ปราบวนทุก ถวายรัชกาลที่ ๕ นับเป็นต้นเค้าของละครคึกกำบรรพ์เต้นนัมมา

พ.ศ. ๒๔๗๔ เจ้าพระยาเทเวศรฯ ไปญี่ปุ่น และขอให้ละครօปера (Opera) ของฝรั่ง จึงกราบหูลซักซวนเจ้าฟ้ากรมพระยานริศฯ ขยายการเล่นละครคุณเสิต ให้เป็นօปераแบบไทย เจ้าพระยาเทเวศรฯ สร้างโรงและทำเครื่องให้ละครผู้หญิงเล่น โรงละคร

สร้างใหม่ริมถนนอัญญาภิการ์ มีชื่อว่า "โรงพยาบาลดีกคำบารพ" (เพื่อกันไม่ให้คนเรียกว่าโรงพยาบาลวิภาวดี) เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตวิภาวดี

คณะกรรมการดีกคำบารพจึงเป็นคณะกรรมการที่มีเชื้อเรียกตามโรงพยาบาล แต่คงเป็นครั้งแรกรับแนวคิด เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ แค่นั้นมา ในการรับแขกสูงทักษิณหงษ์ท่องเที่ยวประเทศไทย ก็ได้เปลี่ยนจาก การพึ่งพาคนเดิมเป็นทุกคลังคิดดีกคำบารพแทน ลักษณะการแต่งเป็นแบบคณะกรรมการดีกคำบารพ

(ควรอ่านบทหลัก และภาคผนวก พระนิพนธ์ของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุวัฒนา กรมศิลปกร รวมทั้ง ลักษณะการแต่งแบบดีกคำบารพ ที่ได้รับการอนุมัติ เมษายน ๒๕๐๖ ประกอบด้วย)

บทหลักดีกคำบารพมี เช่น สังฆทรงถอนทั้งพวงมาลัย เรื่องความต่อเนื่องระหว่าง ชุดก้าว และหิ้ง อิเหนาตอนทศกัณฑ์ชาติชริช เป็นต้น

ลักษณะแยกก่างลำกัญชงค์ดีกคำบารพ กับดีกคำบารพอยู่ที่

a. การขับร้อง (คณะกรรมการดีกคำบารพใช้เพลงเดา คณะกรรมการร้องร่าย)

b. ธรรมเนียมนิยมในการแต่ง (คณะกรรมการดีกคำบารพทั้งหมดพากย์ตอนสั้น ๆ ไม่เต่น เป็นเรื่องยาก ร่าให้รู้เร็วขึ้น ด้วยท่าระนำยังคงก้าว)

c. บทหลัก (คณะกรรมการดีกคำบารพ ไม่มีบทร้องพารณนา เช่น พารณนาจาก ชน ใจ ชนรถ เป็นบทดำเนินเรื่องอย่างเดียว)

ลักษณะดีกคำบารพในประเทศไทย

ลักษณะดีกคำบารพ (หรือบางท่านเรียกแบบบุญโญ) ในประเทศไทย มีชนิด ก้าว ๆ กัน ๆ

• ลักษณะดีกคำบารพ ที่มีลักษณะเด่นคือวิธีพูดล้วน ๆ ไม่มีกันตรี หรือการ ขับร้องใด ๆ ประมาณ เช่น เรื่อง หลวงจำเนียรเดินทาง รัชกาลที่ ๖ ทรงคัดแปลงมาหากษา ลักษณะดีกคำบารพ

๒. ผลกระทบสัมบูรณ์ ถือการแสดงโดยการพูดเป็นส่วนใหญ่ มีบทร้อง เป็นส่วนประกอบ นำเพลงอะไรมอกเนื้อร้องมาร้องได้ (เช่น นายเอกร้องเพลงเล่น ขณะจัดคอกไม้)

๓. ผลกระทบใช้ร้องเพลงในการแสดงตลอดเรื่อง ไม่มีการพูด เช่น บทละครเรื่องสาวิตรี พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖

๔. ผลกระทบสัมบูรณ์ แสดงโดยการร้องเป็นส่วนใหญ่ แต่พูดได้บ้าง คือพูดหนทางเรื่องที่ร้องไปแล้ว (เพื่อให้ฟังเรื่องได้ชัดเจนขึ้น ถ้าอ่านบทที่ไม่มีคำพูดประกอบ เลยก็จะเข้าใจเรื่องได้ตลอด เช่นเรื่อง สาวเครือฟ้า บทพระราชนิพนธ์ของกรมพระนราธิปฯ)

๕. ผลกระทบสัมบูรณ์ มีบทพูด และบทร้องสำคัญเท่าเทียมกัน จะตัดบทพูดหรือบทร้องออกไม่ได้ หากให้เสียการดำเนินเรื่อง เช่น บทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖ เรื่องรั่งตีและเรื่องวิวาร์ธรรมสุบรรณ เป็นต้น

ในปัจจุบันนี้ เมื่อมีเครื่องสื่อสารมวลชนเพิ่มขึ้น จึงมีผลกระทบซึ่งแสดงทางวิทยุและโทรทัศน์เพิ่มขึ้น จากการแสดงบนเวทีธรรมชาติ และกระจายเสียงและภาพไปได้กว้างขวางขึ้น